د ستراتیژیکو او سیمه‌ییزو څېړنو مرکز

تحلیل هفته

ګڼه: 447

(19 – 26 سنبله 1403 هـ ش)

د ټاپي (TAPI) پروژه او د افغانستان په اقتصادي وده کې د هغې رول

دا نشریه د افغانستان او سیمې د مهمو سیاسي، امنیتي، اقتصادي او ټولنیزو پېښو د تحلیل اوونیزه خپرونه ده چې د ستراتیژیکو او سیمه‌ییزو څېړنو مرکز له لوري په پښتو، دري، انګلیسي او عربي ژبو چمتو کېږي او خپرېږي.

په دې ګڼه کې لولئ:

- د تاپي (TAPI) پروژه او د افغانستان په اقتصادي وده کې د هغې رول 3
- د افغانستان د اقتصاد په وده کې د پروژې رول 4
- د پروژې د پلي کولو پر وړاندې ننګونې 6
- پایله 7
- وړاندیزونه 8
- سرچینې 9

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

د ټاپي (TAPI) پروژه او د افغانستان په اقتصادي وده کې د هغې رول

سریزه

له کلونو انتظار وروسته د ټاپي پروژه تېره اونۍ د افغانستان د اسلامي امارت د لومړي وزیر ملا محمد حسن اخند او د ترکمنستان د ملي مشر قربان قلي بردي محمدوف په شتون کې رسماً پرانیستل شوه.

ټاپي پروژه د ترکمنستان ګاز د افغانستان له لارې پاکستان او هند ته لېږدوي، چې په ترخ کې به یې هر کال په میلیاردونو متر مکعب ګاز انتقالېږي. ټاکل شوې چې دغه نل لیکه د ترکمنستان له دولت آباد سیمې څخه د افغانستان له هرات، فراه، نیمروز، هلمند او کندهار او د پاکستان له کویټې څخه تر تېرېدو وروسته د هند فازیلکا ته ګاز انتقال کړي. احصایې ښیي چې د دې نل لیکې له بشپړېدو وروسته به په کال کې ۳۳ میلیارد متر مکعب ګاز له ترکمنستان څخه افغانستان، پاکستان او هند ته انتقال شي او اوږدوالی یې ۱۸۱۴ کیلومتره دی چې ۸۱٦ کیلومتره یې د افغانستان په خاوره کې دی. اټکل کیږي چې له پرانېستلو وروسته افغانستان به په راتلونکو ۳۰ کلونو کې د ۵۰۰ میلیونو څخه تر ۱.۵ میلیارد متر مکعب ګاز ترڅنګ په کال کې له ۴۰۰ میلیونو ډالرو څخه زیات د ترانزیت حق ترلاسه کړي او په مستقیم او غیر مستقیم ډول به زرګونه کسانو ته د کار زمینه برابره شي. د دې پروژې ترڅنګ به نورې نوې پروژې لکه له ترکمنستان څخه پاکستان ته د برېښنا لېږد، د اورګاډي کرښې، د نوري فایبر د لېږد پروژه هم د وخت په تېرېدو سره پلي شي(1). د دې پروژې د پلان او پلي کولو طرحه له نن څخه شاوخوا دېرش کاله مخکې هغه وخت راپيدا شوه چې د افغانستان د خلکو د جهاد له بریا وروسته د ترکمنستان په ګډون د منځنۍ اسیا هېوادونه د شوروي له اشغاله ووتل او د یو خپلواک هیواد په حیث یې د خپل اقتصادي وضعیت د ښه کېدو پرېکړه وکړه. د آسیایي پرمختیایي بانک په مرسته یې لومړنی کار په ۲۰۰۳ کال کې پیل شو. د دې پروژې تطبیق د امنیتي، سیاسي، اقتصادي او لوژستیکي ستونزو له امله څو ځلې وځنډول شو او د تطبیق پلان یې د کاغذ پر مخ پاتې شو. خو په 2008 کال کې د هند له یوځای کېدو سره یې د پلي کولو تصور لا ډیر شوی (11).

د پروژې د تخنیکي شریک په توګه د اسیا پراختیایي بانک د راپور له مخې، دغه پروژه به په څلورو پړاوونو کې پلي شي، چې لومړی پړاو به یې د ۲۰۱۰ کال په ډسمبر کې د ګازو د نل لیکې د چوکاټ او د بین دولتي مذاکراتو د تړون د لاسلیک، دوهم پړاو به په ۲۰۱۲ کال کې د (GSPA) ګازو د پیر او پلور په برخه کې د لومړني تړون له لاسلیک او دریم پړاو یې په ۲۰۱۵ کال کې د ځانګړو موخو لپاره د (SPCC) شرکت په تاسیس سره بشپړ شو(2). د نل لیکې جوړول یې وروستی پړاو و چې ټاکل شوې وه په ۲۰۱٦ کال کې پیل شي خو د سیاسي او امنیتي ستونزو له امله وځنډول شو. اوس له څو کلونو ځنډ وروسته بالاخره دغه پروژه د ښکېلو خواوو په هڅو د ۲۰۲۴ کال د سپټمبر په ۱۱ مه په هرات ولایت کې پیل شوه (3). په افغانستان کې به د نل لیکې د غځولو چارې په څلورو پړاوونو کې په ترتیب سره له لومړي پړاو څخه تر څلورم پړاو پورې د ترکمنستان

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

له پولې تر هرات پورې، له هرات څخه تر هلمند، له هلمند څخه تر کندهاره ښار او په پای کې له کندهار ښار څخه د پاکستان تر پولې پورې بشپړ شي(۱۰). په داسې حال کې چې د افغانستان اقتصاد له ډېرو ستونزو سره لکه د نړیوالو مرستو کمښت، د بهرنۍ پانګونې کمښت، بې روزګاري، فقر، کمزورې سوداګریزې، ټرانزیټي او صنعتي زیربناوې له ستونزو سره مخ دی، د ټاپي پروژې پیل د افغانستان د حکومت او خلکو لپاره یو ښه زیری دی او د افغانستان په اقتصادي شریانونو کې یوه نوې وینه ده.

د افغانستان د اقتصاد په وده کې د پروژې رول

ټاپي پروژه د افغانستان د اقتصاد په وده کې خورا مهم رول لوبوی د افغانستان د اوسني اقتصادی وضعیت په څېړلو سره دې نتیجې ته رسیږو چې دا پروژه د افغانستان په اقتصاد لاندې اغیزې لرلی شي:

1. د دولت په عوایدو کې زیاتوالی

له دې پروژې څخه به افغانستان د ګازو د ترانزیت له حق څخه مستقیم عواید ولري. اټکلونه ښيي چې افغانستان به د ټرانزیټ فیس څخه په کال کې له 400 ملیون ډالرو څخه ډېر (د نن ورځې د ډالرو نرخ سره 28 ملیارده افغانۍ) ترلاسه کړی چې د دولت د مالي سرچینو په پیاوړتیا او د زیربنایی پروژو په پراختیا کې مرسته کولی شی. دا رقم د افغانستان د ۲۰۲۳-۲۰۲۴ مالی کال د بودیجې لس سلنه (۲۹۵ میلیارده افغانیو) سره برابر دی (۴). څرنګه چې دا عاید د ډالرو په بڼه ترلاسه کیږی، دا هم مهم دی ځکه چې دا د افغانیو ارزښت لوړوي او په اوږدمهاله توګه ثابت پاتې کیږی.

2. د ګازو ونډه او اقتصادي فرصتونه

په پام کې ده چې افغانستان په راتلونکو ۳۰ کلونو کې له ۵۰۰ میلیونو څخه تر ۱.۵ میلیارد متر مکعب ګاز ترلاسه کړي. د ګازو دغه اندازه کولی شي د انرژۍ کورني اړتیاوو په پوره کولو کې مرسته وکړي او له نورو هیوادونو څخه د انرژۍ پر وارداتو تکیه کمه کړي او د ګازو د وارداتو لپاره د اسعارو بهرویستلو مخه ونیسی. څرنګه چې ګاز د بریښنا د تولید، د کورونو ګرمول او د پخلی لپاره یوه مهمه سرچینه ده، په ځان بساینه او ارزانه ګازو ته لاسرسی د بېلابېلو صنایعو د ودې او د وګړو د هوساینې د کچې د لوړولو لامل کیږی. د یادونې وړ ده چې افغانستان یوازې د ۲۰۲۴ کال په دویمه ربع کې له بېلابېلو هېوادونو څخه د ۹۷ میلیونه ډالرو په ارزښت مایع ګاز وارد کړی دی(5).

3. د کاري بوختیاوو پیدا کېدل او د بېکارۍ کمېدل

د ټاپي او نورو کومکي پروژو پلي کېدل به په مستقیم او غیر مستقیم ډول په زرګونه نوې دندې رامنځته کړي. په دغو دندو کې به د نل لیکې د جوړولو او ساتنې چارې، د کومکي پروژې لکه د تاسیساتو او ساتنې مرکزونه

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

او همدارنګه د پروژې د اړتیا وړ توکو او خدماتو د وړاندې کولو دندې شاملې وې، چې د افغانستان د اسلامي امارت د ویاند په وینا په مختلفو پړاوونو کې به توپیر ولری او تر ۱۲ زره کسانو ته به هم ورسی (۱۰).

4. د بهرنۍ پانګونې جذبول

په کامیابۍ سره د سترو زیربنایي پروژو لکه TAPI پلي کول کولی شي د نورو بهرنیو پانګوالو په جلبولو کې مرسته وکړي. نړیوال شرکتونه ممکن په افغانستان کې پانګونې ته ډېره لیوالتیا ولري ځکه چې دا د سوداګرۍ ښه چاپېریال او اقتصادي ثبات ښیي. د دې پروژې په پلي کېدو سره تمه ده چې نورې نوې پروژې لکه له ترکمنستان څخه پاکستان ته د برېښنا لېږد، د اورګاډي کرښه، د نوري فایبر د لېږد پروژې هم، د وخت په تېرېدو سره عملي شي. د دې تر څنګ تمویل کوونکي او پانګوال هڅول کېږي چې خپلې نیمې پاتې پروژې چې له پخواني حکومت سره یې په پلي کولو کې همکاري کړې، لکه د کاسا ۱۰۰۰ پروژه، د توتاپ (TOTAP پروژه، د سالنګ د نوي تونل د جوړولو پروژه او نورې ملي پروژې بشپړې کړي، او نورې نوې پروژې پلان کړي.

5. د زیربناوو پراختیا

دې ته په پام سره چې په دې پروژه کې د 800 کیلومترو څخه په ډېر اوږدوالی کې نللیکه د افغانستان په خاوره کې تیرېږي، د پروژې د عملیاتو د ملاتړ لپاره سوداګریزو او صنعتي زیربناوو ته اړتیا ده. ددې زیربناوو بیارغونه په تولیزه توګه د هیواد د اقتصادي ظرفیتونو د لوړولو او د کورني او نړیوال تجارت د اسانتیاوو په برابرولو کې مرسته کولی شي. د اسیا پراختیایي بانک د ۲۰۰۸ کال وړاندوینې چې د دې پروژې تخنیکي شریک دی ښیي چې د دې پروژې د پلي کولو لګښت له ۷.۶ میلیاردو دالرو څخه زیات دی او دا چې ډېره برخه یې له افغانستانه تېرېږي، تمه کېږي چې د دې پروژې د بریالیتوب لپاره د پام وړ پیسې د ظرفیت لوړولو او د زیربناوو په پراختیا کې مصرف شي (6).

6. د سیمه ایزې همغږۍ پیاوړتیا

د یوې سترې سیمه ییزې پروژې په توګه د تاپي پروژه د ترکمنستان، پاکستان او هند په ګډون له ګاونډیو هېوادونو سره د افغانستان اقتصادي او سیاسي اړیکې پیاوړې کولای شي. دا اړیکې کولای شي د اقتصادي همکاریو د ښه والي او د سوداګرۍ او پانګونې لپاره د نویو فرصتونو د رامنځته کولو لپاره اسانتیاوې برابرې کړي. افغان سیاستوالو په تېر حکومت او هم د اسلامي امارت په دوره کې تل د سیمه ییز اتصال لپاه د اقتصادمحور پر بنسټ د بهرنۍ سیاست په اړه خبرې کړي او د سیمه ییزې سوداګرۍ او ترانزیتي لارې په توګه یې د افغانستان پر رول ټینګار کړی دی. د دې پروژې پلي کول د دې ستراتیژۍ د پلي کیدو یوه بېلګه ده، کوم چې یوه وخت د لاسرسي څخه لرې ښکارېده.

7. د اقتصادي پایښت وده

په افغانستان کې د اقتصادي ستونزو په پام کې نیولو سره، د تاپي پروژې بریالي تطبیق کولای شي د اقتصادي ثبات له پیاوړتیا سره مرسته وکړي دا پروژه د هیواد د اقتصادي ودې او تلپاتې پراختیا لپاره د یوه اساسي محرک په توګه کار کولای شي، او د افغانستان اسلامي امارت کولای شي چې دا د خپلو مهمو لاسته راوړنو په توګه یاد کړي او د افغانستان اقتصادي ودې او پرمختګ لپاره یې د یوه نوي دور پیل وګڼي.

د پروژې د پلي کولو پر وړاندې ننګونې

1. امنیتي ننګونې

په تېرو وختونو کې د دغې نل لیکې لویه برخه چې له یو شمېر ولایتونو تېرېږي او د مخالفینو د بریدونو وېره او د سیمه ییزو ناکراریو وېره وه هغه مهم لاملونه وو چې د پروژې عملي کېدل یې د ځنډ سره مخ کړي او کارونکو او زیربناوو لپاره جدي ګواښ ګڼلی و. د افغانستان د اسلامي امارت په راتلو سره په ټول هیواد کې امنیت راغلی او د ټولو ملي پروژو په ځانګړې ډول د دې مهمې پروژې د امنیت ټینګښت لپاره د اسلامي امارت له لوري ډاډ ورکړل شوی دی او د اړتیا په صورت کې یې د امنیت د ټینګښت ژمنه هم کړې ده(7). له دې سره، دې پروژې له پیل څخه تر نن ورځې پورې دا په ډاګه کېږي چې تل د کورنیو او بهرنیو لاسونو لخوا زمینه برابره شوې ترڅو د دې ملي پروژې د تطبیق مخه ونیسی (۸). په ځانګړې ډول هغه هیوادونه او ډلې چې سیاسي او اقتصادي وضعیت به یې د دې پروژې په بریالیتوب سره اغیزمن کیږی.

2. سیاسي ننګونې

د حکومت او کورنیو پالیسیو بدلون، د پروژې د راتلونکي په اړه د ناڅرګندتیا لامل کیدی شي. د انرژۍ او پانګې اچونې په پالیسیو کې بدلونونه کولی شي د پروژې پلي کولو بهیر اغیزمن کړي. که څه هم هر څلور هیوادونه دې پروژې ته ډېره اړتیا لري، خو په هر یوه هیواد کې ذکر شوي سیاسي بدلونونه کولای شي د پروژې کار په موقتي او یا هم په دایمي توګه ودروي. د اسلامي امارت د رسمیت پېژندلو په اړه ابهام، د پاکستان سیاسي او امنیتي ستونزې او بې ثباتي او د انرژۍ په اړه د هند بې‌لابېل سیاستونه د تاپي پروژې پر وړاندې جدي ننګونې دي.دا په داسې حال کې ده چې ترکمنستان د خپلو عایداتي سرچینو د متنوع کولو او د ډالرو عاید ترلاسه کولو او د روسیې او چین له تسلط څخه د وتلو لپاره، چې د دې هیواد ګاز د بازار په پرتله په ټیټه بیه په خپلو اسعارو رانیسي سخته اړتیا لري چې پیسې ترلاسه کړي او له بلې خوا، ترکمنستان د ګازو له پلور څخه ترلاسه شوې اسعار د دغو هیوادونو په ځانګړې توګه چین ته د پورونو د بیرته ورکولو او همدارنګه د دغو هیوادونو څخه د توکو پیرودلو لپاره کاروي. له بلې خوا افغانستان عایداتي سرچینو ته اړتیا لري او غواړي نړۍ ته دا ثابته کړي چې د منځنۍ او جنوبي اسیا تر منځ د سوداګریزې او ترانزیټي څلور لارې

په توګه فعالیت وکړي. پاکستان او هند هم د نفوسو د زیاتوالي او اقتصادي ودې او د نړۍ په بازارونو کې د ګازو د بیو د لوړېدو سره، له ترکمنستان او منځنۍ اسیا څخه د ګازو پراخو او ارزانه سرچینو ته اړتیا لري (۹).

3. اقتصادي او لوژستیکي ننګونې

د پروژې لپاره د کافي تمویل چمتو کول او په ځانګړې توګه د افغانستان په ننګونکې اقتصادي شرایطو کې د اړینو پانګوونو راجلب کول یو له مهمو ستونزو څخه ده. په مالي چارو کې ځنډ او اقتصادي ستونزې د دې پروژې بهیر سستولی شي چې په تېرو وختونو کې د دې پروژې د پلي کېدو د ځنډ یو له اصلي لاملونو څخه بلل کېده. دا د افغانستان ستونزه نه، بلکې د ټولو هغو هېوادونو ستونزه ده چې په دې پروژه کې ښکېل دي. د 7.6 ملیارد ډالرو اټکل شوي لګښت سره سره، د تاپي پروژې پلي کول پام وړ پانګونې ته اړتیا لري، کوم چې د ترکمن ګاز دولتي شرکت لپاره چې دا پروژه پلي کوي (چې د تاپي نل لیکې د جوړولو کنسرسیوم کې 85٪ ونډه لري) لپاره ستونزمنه وه. تر دې دمه، د اسلامي پراختیایي بانک څخه یوازې 700 ملیون ډالر راجلب کړي، پداسې حال کې چې نورو دریو ګډون کوونکو هیوادونو ژمنه کړې چې یوازې 5٪ (په کنسرسیوم کې د دوی ونډې سره معادل)، یا 500 ملیون ډالر په پروژه کې مرسته کوي. په حقیقت کې، پاتې ملیاردونه ډالر هغه پیسې دي چې ترکمنستان باید د TAPI پروژې د پلي کولو لپاره پانګه اچونه وکړي، کوم چې د دومره لوی مقدار بودیجې تخصیص کولو ورتیا په اړه شکونه راپورته کیږي(9). په افغانستان کې د دغې پروژې د تطبیق لپاره د تخصیص شوې بودیجې ټوله سرچینه او اندازه تر اوسه معلومه نه ده، خو د افغانستان د اسلامي امارت د ویاند په وینا، ترکمنستان د دې پروژې د لومړي پړاو د تطبیق لپاره لازمې مالي سرچینې چمتو کړې دي. دغې پروژې هغه برخه چې د ترکمنستان له پولې تر هرات پورې غځېدلې ده او لګښت یې له ۱۵۰ میلیونو ډالرو څخه زیات اټکل شوی دی، افغانستان ته د پور په توګه ورکړي او په راتلونکي کې به یې د افغانستان له ټرانزیټي عاید څخه کم کړي (۱۰). سربېره پردې، د ګودامونو، ترانسپورتي زیربناوو او د پروژې لپاره ناکافي ملاتړ کولی شي په پلي کولو کې د ځنډ او لګښتونو د زیاتوالي لامل شي. د اړتیا وړ موادو او تجهیزاتو په چمتو کولو کې ستونزې هم کولی شي دا ننګونې زیاتې کړي.

پایله

د تاپي پروژه یوه مهمه سیمه ییزه پروژه ده، چې د عملي کولو مفکوره یې د ۱۹۹۰ لسیزې په لومړۍ نیمایي کې پیلیږي. دا پروژه د ښکیلو هېوادونو لپاره ډېرې ګټې لري او په سیمه کې د سوداګرۍ او ترانزیټ د پراختیا لامل کېږي. لکه دا چې له ترکمنستان سره مرسته کوي چې د عایداتو ډېرې بیلابیلې سرچینې رامینځته کړي او د چین او روسیې له تسلط څخه ووځي. افغانستان د ترانزیټ له حقوقو څخه په زیاته اندازه پیسې ترلاسه کړي او د زیربناوو د ښه والي او د زرګونو دندو د پیدا کولو ترڅنګ به له دې نللیکې څخه په زیاته اندازه ګاز ترلاسه کړي چې دا ټول به د افغانستان په اقتصادي پرمختګ کې ونډه ولري. د هند او

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

پاکستان هېوادونه به د ځو لسیزو لپاره د منځنۍ اسیا د ګازو پراخو زېرمو ته له لاسرسي څخه ګټه پورته کړي.

خو د دې پروژې د بشپړېدو او ګټې اخیستنې پر وړاندې ګڼې ستونزې پرتې دي، چې تر ټولو مهم یې په سیاسي برخه کې د اسلامي امارت په رسمیت نه پېژندل، د هند او پاکستان ترمنځ سیاسي اختلافات او د هند د انرژۍ په اړه په ستراتیژیو کې ګڼ بدلونونه دي. په امنیتي برخه کې د مخالفو هېوادونو او ډلو احتمالي ګواښونه چې د پروژې بشپړېدل او پلي کېدل به یې په هره توګه د دوي ګټې زیانمنې کړي، له مهمو ننګونو څخه دي. په اقتصادي او لوژستیکي برخه کې د مشخصو مالي منابعو نشتوالی او د مناسبو زیربناوو نشتوالی د دې پروژې د تطبیق او بشپړېدو پر وړاندې له مهمو ننګونو څخه دي. له همدې امله، د دې پروژې د بریالي تطبیق او عملي پیل لپاره لاندې وړاندېزونه شوي دي.

وړاندېزونه

1. د سیمې او نړۍ له هېوادونو سره د افغانستان د سیاسي او اقتصادي اړیکو پراخول او د اسلامي امارت په رسمیت پېژندلو ته د هغوی راضي کول د دې پروژې او دې ته ورته نورو پروژو د کورنیو او بهرنیو شریکانو لپاره د بریالیتوب د تضمین لپاره مهم ګام دی. باثباته ډیپلوماټیکې اړیکې او د ډیپلوماتیکو چینلونو شتون چارواکو ته دا توان ورکوي چې د سیاسي، اقتصادي او ټولنیزو بدلونونو په وړاندې چټک غبرګون وښیي چې کولی شي په پروژه منفي اغیزه وکړي او د معقول حل په لټه کې شي. په رسمیت پېژندنه هم د کورنیو او بهرنیو پانګونو په جلبولو کې مهم رول لوبولی شي. د دې مسئلې اهمیت هغه وخت زیاتیږي چې افغانستان له کورنیو سرچینو څخه د دومره لویو پروژو د تمویل توان نه لري.
2. د صنعت او سوداګرۍ وزارت په چوکاټ کې د ټاپي پروژې د کار د تعقیب لپاره د یوې ځانګې د شتون سره سره، د امکان تر حده د پروژې د بریالي پلي کیدو ډاډ ترلاسه کولو لپاره دې د ریاست الوزراء د اقتصادي معاونیت په مشرۍ د اړوندو وزارتونو بین الوزارتي کمېټه جوړه شی او د پروژې پرمختګ په دوامداره توګه وڅاري او هر ډول ستونزې ژر تر ژره حل کړي.
3. پرته له دې چې اضافي ځواکونه راجلب کړي او پر دولت زیات لګښت راشی، اسلامي امارت دې له خپلې ژمنې سره سم مخکې له دې چې کومه امنیتي پېښه رامنځته شي او د پروژې کار د څه مودې لپاره ګډوډ شي، باید د امنیتي ځواکونو له شته ظرفیتونو څخه یوه ځانګړې امنیتي ځانګه جوړه شي، او د ځانګړې روزنې له ترلاسه کولو وروسته د دې پروژې د امنیت چارې پر غاړه واخلي.
4. د پروژې د پرمختګ د ګډوډۍ د مخنیوي په موخه، مخکې ذکر شوې کمېټه دې د راتلونکو پړاوونو د تمویل لپاره چمتوالی ونیسی او د تصویب لپاره دې ریاست الوزراء او اسلامي امارت مشرتابه ته وړاندې کړی. دا تمویل کیدایشی د عامه او خصوصي سرچینو څخه ترکیب شي. دولت کولی شي د

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

مناسبو شرایطو په بدل کې د 5 څخه تر 10 کلونو یا ډیرو لپاره د سکوک په صادرولو سره د عامه او خصوصي سرچینو څخه اړین مقدار راټول کړي. امنیتي، سیاسي او اقتصادي ثبات او نور تضمینونه د سکوک بانډونو د صادرولو له مخکیني شرطونو څخه دي، چې که دولت پانګوالو ته ډاډ ورکړي او پانګه وال یې وګوري او ډاډ ترلاسه کړي، د تاپي پروژې او نورو ملی پروژو په تمویل او تطبیق کې ترې ګټه اخیستلای او حیاتي رول لوبولی شي.

5. د دې پروژې او نورو ملي پروژو د ډیرو ګټو د ترلاسه کولو لپاره، د حمایوی پروژو پلي کولو (د دې پروژې په برخه کې، د ریل پټلی، د بریښنا لیږد او نوري فایبر کیبل) کې باید توجه وشي او په دې ټولو کې د افغانستان د پرمختګ لپاره عمومي ستراتیژیو ته جدي پاملرنه شوې ده.

سرچیني

1. https://tolonews.com/fa/afghanistan/%D9%85%D8%B9%D9%84%D9%88%D9%85%D8%A7%D8%AA-%D8%B9%D9%85%D9%88%D9%85%DB%8C-%D8%AF%D8%B1-%D8%A8%D8%A7%D8%B1%D9%87-%D9%BE%D8%B1%D9%88%DA%98%D9%87-%D8%AA%D8%A7%D9%BE%DB%8C
2. https://www.adb.org/sites/default/files/project-documents/44463/44463-013-tcr-en.pdf
3. https://thediplomat.com/2022/04/indias-plan-to-realize-tapi
4. https://thedocs.worldbank.org/en/doc/5d1783db09a0e09d15bbcea8ef0cec0b-0500052021/related/mpo-afg.pdf
5. https://drive.google.com/file/d/1DkLmrhBWlj7qJC6MeyFdJfkCoBxpNejI/view?pli=1
6. https://www.adb.org/sites/default/files/project-documents/44463/44463-013-tcr-en.pdf
7. https://dpmea.gov.af/dr/%D8%A7%D8%B9%D9%84%D8%A7%D9%85%DB%8C%DB%80-%D9%85%D8%B9%D8%A7%D9%88%D9%86%DB%8C%D8%AA-%D8%A7%D9%82%D8%AA%D8%B5%D8%A7%D8%AF%DB%8C-%D8%A8%D9%87-%D8%A7%D8%B1%D8%AA%D8%A8%D8%A7%D8%B7-%D8%A7%D8%B7%D9%85%DB%8C%D9%86%D8%A7%D9%86-%D9%85%D8%B3%D8%A3%D9%84%D9%87-

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

%D8%A7%D9%85%D9%86%DB%8C%D8%AA%DB%8C-
%D9%BE%D8%B1%D9%88%DA%98%D9%87-
%D8%AA%D8%A7%D9%BE%DB%8C-%D9%88-
%D8%B3%D8%A7%DB%8C%D8%B1-
%D9%BE%D8%B1%D9%88%DA%98%D9%87-%D9%87%D8%A7%DB%8C-
%D9%85%D9%84%DB%8C

8. https://www.bbc.com/persian/afghanistan-43138821
9. https://www.eurasian-research.org/publication/prospects-and-challenges-in-realizing-the-tapi-project
10. https://youtu.be/hEpkgko8m8k?si=lZ2_6vaJAos647Xu/
11. https://www.bbc.com/persian/afghanistan-43014915

Center for Strategic and Regional Studies (CSRS)

د ستراتېژيکو او سيمه‌ييزو څېړنو مرکز نادولتي، غير انتفاعي او خپلواک ارگان دی، چې په ۱۳۸۸ لمريز کال کې په کابل کې جوړ شوی. دغه مرکز د خپلو بې‌پرې او کره څېړنو له لارې، په افغانستان او سيمه کې د پاليسيو د ارزونې او بډاينې لپاره فعاليت کوي.

اړیکه:

ايميل: info@csrskabul.com csrskabul@gmail.com

وب سايت: www.csrskabul.com - www.csrskabul.net

شمېره: +93780618000 +93780618000